

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксенов И.М. Эффективность пассажирских железнодорожных перевозок: Монография / И.М. Аксенов. – К.: Транспорт Украины, 2004. – 284 с.

2. Гудкова В.П. Проблемы наукового пізнання розвитку пасажирських перевезень / В. Гудкова, О. Громова // Маркетинг і логістика в системі менеджменту пасажирських залізничних перевезень на залізничному транспорті: І міжнар. наук.-практ. конф. - К.: ДАЗТУ, 2009. – С. 83-85.

3. Дикань В.Л. Экономические проблемы управления железнодорожным транспортом Украины на современном этапе / В.Л. Дикань, Д.И. Ковалев // Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті. - 2005. - № 5. - С. 124

4. Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної

конкуренції у підприємницькій діяльності» // Відомості Верховної ради України. – 1992. – № 21. – С. 296. (Бібліотека офіційних видань).

5. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия: Научное издание / Ю.Б. Иванов, А.Н. Тищенко, Н.А. Дробитько, О.С. Абрамова. – Х.: Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.

6. Стратегічний маркетинг: навчальний посібник / Л.В. Балабанова та ін.: Донец. Нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – 551 с.

7. Шаля О.Г. Роль стратегического маркетинга и стратегического управления в повышении конкурентоспособности транспортного предприятия / О.Г. Шаля // Вісник економіки транспорту і промисловості: Збірник наукових праць. Випуск 14. Спеціальний випуск – Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2006.

Анотація. В работе рассмотрена важность формирования методического подхода к оценке конкурентоспособности железнодорожных туров. Определены основные показатели, которые влияют на выбор потребителями конкретного железнодорожного тура.

Ключевые слова: конкурентоспособность, железнодорожный туризм, железнодорожный тур.

Summary. Importance of forming of the methodical going is in-process considered near the estimation of competitiveness of railway turns. Basic indexes which influence at choice by consumers concrete railway turn are certain.

Keywords: competitiveness, railway tourism, railway turn.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.*

УДК 658.14/17:656.2

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЗАЛІЗНИЦЬ З ПОЗИЦІЙ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Диколенко О.Г., здобувач (УкрДАЗТ)

Стаття присвячена висвітленню методичного підходу до проведення аналізу фінансового стану залізниць України та оцінки ризику обраних груп показників.

Ключові слова: фінансовий стан, оцінка ризику, фінансова стійкість, кредитоспроможність, ділова активність, ліквідність, платоспроможність, рентабельність.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах запорукою стабільного стану підприємства, в тому числі і залізниці, служить його фінансова стійкість. Вона відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, здатне вільно маневрувати грошовими коштами та ефективно їх використовувати. Важливим є той факт, що результати аналізу можуть бути використані потенційними інвесторами, а їх задовільні значення можуть забезпечити підприємство додатковими джерелами фінансування. Так, аналіз фінансових показників роботи залізниць надасть змогу оцінити наскільки кожна з залізниць може бути інвестиційно

привабливою для інвестора саме з фінансової точки зору та довести, що кожна з доріг має свою ступінь привабливості як відокремлене підприємство, діяльність якого не залежить від місця розташування та регіону тяжіння. Особливої уваги заслуговує можливість проведення оцінки груп показників за ступенем ризику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемою проведення аналізу фінансового стану показників роботи підприємств, зокрема й залізничної галузі, займалися такі фахівці як Бланк І.А. [1], Ковальов В.В. [2], Маковоз О.В., Руда Р.В. [4] та інші.

Однак, на сьогоднішній день не існує єдиного підходу до проведення аналізу фінансового стану залізниць, саме це викликає необхідність подальшого розвитку досліджень проблеми формування груп показників задля проведення найбільш повного та точного аналізу фінансового стану залізниць України.

Саме тому, *метою даної статті* є розробка єдиного підходу до проведення фінансового аналізу залізниць України та проведення оцінки груп показників за ступенем ризику.

Виклад основного матеріалу. Для проведення аналізу фінансового стану залізниць було обрано наступні групи показників, а саме: показники фінансової стійкості та кредитоспроможності, показники ділової активності, показники платоспроможності та ліквідності, показники рентабельності. Метою даного аналізу є надання висновків щодо реальної роботи підприємств залізничного транспорту.

Показники фінансової стійкості показують наскільки підприємство здатне протистояти операційним труднощам. Це таке його становище, коли отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів. Фінансова стійкість тісно пов'язана з кредитоспроможністю. Кредитоспроможність характеризується тим, наскільки ретельно (тобто в повному обсязі та у встановлений строк) підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо. Для проведення аналізу фінансової стійкості та кредитоспроможності були розраховані: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт маневреності власних коштів, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт забезпечення запасів ВОК.

Ділова активність – це комплексна характеристика підприємства, яка втілює різні аспекти діяльності, визначається системою показників, що визначають місце підприємства на ринку конкретних товарів, географію ділових відносин, репутацію підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність. Для проведення аналізу ділової активності були розраховані: коефіцієнт трансформації, коефіцієнт оборотності мобільних коштів, коефіцієнт фондівдачі, коефіцієнт оборотності власного капіталу та коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

Ліквідність підприємства – це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати

своїх зобов'язань. Аналіз ліквідності доповнюється аналізом платоспроможності, яка характеризує спроможність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати. Для проведення аналізу платоспроможності та ліквідності залізниць були розраховані: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності), маневреність власних обігових коштів та коефіцієнт матеріального покриття [3].

Міру прибутковості функціонування підприємства найточніше визначають показники рентабельності. Рентабельність – це якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг. Для проведення аналізу рентабельності були розраховані: рентабельність реалізації, рентабельність основної діяльності, рентабельність основного капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність усього капіталу підприємства та рентабельність перманентного капіталу.

На думку автора, саме такий набір коефіцієнтів зазначених груп показників надасть змогу провести детальний аналіз фінансового стану залізниць та зробити висновки, які матимуть практичне значення не тільки для внутрішніх, а й для зовнішніх користувачів.

Аналіз зазначених вище показників по Південній та Придніпровській залізницях приведений у таблицях 1 та 2 відповідно. Загальні висновки аналізу фінансового стану показників представлені у таблиці 3.

Представлений аналіз доповнено оцінкою ступеня ризику кожної з груп показників. Даний аналіз допоможе виявити найбільш уразливі та слабкі ланки загального фінансового стану кожної з залізниць.

Наданий аналіз дає змогу реально оцінити діяльність залізниць, виявити резерви поліпшення стану підприємств, об'єктивно оцінити раціональність використання всіх видів фінансових ресурсів та своєчасно вживати заходів щодо підвищення фінансового стану підприємства. Важливим є проведена оцінка груп показників фінансового стану залізниць за ступенем ризику. Дані аналізу повинні враховуватись при здійсненні інвестиційної діяльності залізниць, а постійне поліпшення фінансового стану підприємств має стати одним й пріоритетних завдань. Поліпшення фінансових показників надасть змогу підвищити інвестиційну привабливість залізниць та знизити рівень ризику при вкладанні інвестиційних коштів.

Економіка підприємства

Таблиця 1

Зведені дані розрахунків показників фінансової стійкості та кредитоспроможності, ділової активності, платоспроможності, ліквідності та рентабельності Південної залізниці за 2007-2011 р.р. [5]

Показник	2007	2008	2009	2010	2011
Фінансова стійкість та кредитоспроможність					
Коефіцієнт автономії	0,84	0,76	0,69	0,69	0,70
Коефіцієнт фінансування	0,14	0,15	0,16	0,15	0,17
Коефіцієнт маневреності власних коштів	-0,07	-0,09	-0,08	-0,10	-0,11
Коефіцієнт фінансової стабільності	6,92	6,72	6,09	6,64	6,00
Коефіцієнт фінансової залежності	1,19	1,32	1,45	1,45	1,43
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,12	0,11	0,11	0,10	0,12
Коефіцієнт забезпечення запасів ВОК	-1,29	-2,34	-1,84	-3,42	-3,87
Ділова активність					
Коефіцієнт трансформації	0,89	0,50	0,45	0,43	0,45
Коефіцієнт оборотності мобільних коштів	13,42	10,61	7,81	12,65	11,29
Коефіцієнт фондівдачі	0,43	0,10	0,05	0,02	0,02
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,05	0,66	0,65	0,62	0,64
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	48,85	18,69	26,58	12,69	27,22
Платоспроможність та ліквідність					
Коефіцієнт покриття	0,559	0,428	0,513	0,328	0,342
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,502	0,377	0,420	0,298	0,306
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,016	0,017	0,013	0,007	0,011
Маневреність власних оборотних коштів	-0,036	-0,030	-0,026	-0,010	-0,017
Коефіцієнт матеріального покриття	0,441	0,340	0,360	0,243	0,228

Таблиця 2

Зведені дані розрахунків показників фінансової стійкості та кредитоспроможності, ділової активності, платоспроможності, ліквідності та рентабельності Придніпровської залізниці за 2007-2011 р.р. [6]

Показник	2007	2008	2009	2010	2011
Фінансова стійкість та кредитоспроможність					
Коефіцієнт автономії	0,86	0,75	0,72	0,70	0,74
Коефіцієнт фінансування	0,14	0,10	0,10	0,13	0,14
Коефіцієнт маневреності власних коштів	-0,06	0,00	0,02	-0,02	0,06
Коефіцієнт фінансової стабільності	7,10	9,56	10,23	7,84	7,39
Коефіцієнт фінансової залежності	1,17	1,33	1,38	1,43	1,36
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,12	0,08	0,07	0,09	0,10
Коефіцієнт забезпечення запасів ВОК	-1,66	-0,20	0,76	-0,78	3,12
Ділова активність					
Коефіцієнт трансформації	0,72	0,41	0,39	0,31	0,43
Коефіцієнт оборотності мобільних коштів	9,73	5,49	4,49	4,12	2,97
Коефіцієнт фондівдачі	0,31	0,09	0,08	0,05	0,06
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,83	0,55	0,54	0,45	0,59
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	43,22	28,04	33,00	17,61	33,96
Платоспроможність та ліквідність					
Коефіцієнт покриття	0,610	0,955	1,240	0,857	1,462
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,526	0,853	1,149	0,821	1,396
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,019	0,032	0,012	0,008	0,023
Маневреність власних оборотних коштів	-0,049	-0,704	0,050	-0,058	0,051
Коефіцієнт матеріального покриття	0,300	0,312	0,426	0,268	0,270
Рентабельність					
Рентабельність реалізації	-3,331	15,049	6,186	5,091	6,491
Рентабельність основної діяльності	-3,283	17,673	6,554	5,355	6,931
Рентабельність основного капіталу	-1,367	6,633	2,055	0,714	1,488
Рентабельність власного капіталу	-1,476	8,139	2,586	0,940	1,728
Рентабельність усього капіталу підприємства	-1,794	4,041	0,977	0,413	0,254
Рентабельність перманентного капіталу	-2,041	4,387	1,052	0,454	0,282

Таблиця 3

Аналіз показників фінансового стану залізниць України з позиції управління ризиком

Групи показників	Загальні висновки щодо аналізу показників фінансового стану залізниць за 2007-2011 роки	Оцінка групи показників за ступенем ризику
1	2	3
	Південна залізниця	
Фінансова стійкість та кредитоспроможність	підприємство має чітку тенденцію зниження всіх показників фінансової стійкості та кредитоспроможності, таке становище говорить про те, що у балансі активів все більшу частку починають займати залучені кошти, а погашення зобов'язань по ним здійснювати стає все важче. Але слід зауважити, що не зважаючи на зниження всіх показників, їх значення знаходиться у допустимих межах	залізниця має ризик втрати фінансової стійкості, оскільки у структурі активів частка залученого капіталу стає все більшою, а здатність протистояти операційним труднощам все меншою
Ділова активність	аналіз ділової активності показав, що майже всі показники мали негативну тенденцію до зниження, лише коефіцієнт трансформації, який, за період, що аналізується, знизився майже у двічі показав здатність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси. Таким чином, можна стверджувати, що ділова активність підприємства знаходиться у задовільному стані	залізниця має певний ризик ділової активності, тому першочерговими завданнями має бути підвищення показників оборотності мобільних коштів, оборотності кредиторської заборгованості та підвищення рівня фондоддані
Платоспроможність та ліквідність	стан ліквідності активів на підприємстві є незадовільним, це свідчить про те, що воно не здатне швидко продати наявні активи та одержати кошти для погашення своїх зобов'язань, даний факт безперечно впливає і на рівень платоспроможності залізниці, і підтверджує її неспроможність своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання	ризик втрати ліквідності та платоспроможності у залізниці дуже великий, усі показники не досягають своїх нормативних значень
Рентабельність	даній факт свідчить про неспроможність підприємства ефективно управляти наявним та залученим капіталом, а також про зниження рентабельності послуг, що надаються. Незважаючи на зниження показників рентабельності, вони не досягають критичних значень, а значить правильна політика	ризик втрати рентабельності залізницею досить високий, даний факт поєднується динамічним зниженням всіх показників рентабельності
	Управління підприємством, зокрема і наявними ресурсами, надасть змогу поліпшити стан не тільки зазначених показників, а і всього підприємства в цілому	
	Управління підприємством, зокрема і наявними ресурсами, надасть змогу поліпшити стан не тільки зазначених показників, а і всього підприємства в цілому	
	Північно-східна залізниця	
Фінансова стійкість та кредитоспроможність	аналіз показників фінансової стійкості та кредитоспроможності даної залізниці показав, що підприємство має досить стійкий фінансовий стан, а його показники знаходяться у допустимих межах	ризик втрати фінансової стійкості на даній залізниці невеликий, оскільки всі значення показників знаходяться припустимих межах, негативним є лише той факт, що показник автотомії мав незначну тенденцію до зниження, а власні кошти підприємства не є маневреними
Ділова активність	ділова активність підприємства знаходиться у задовільному стані, незважаючи на деяке зниження коефіцієнту трансформації (даний факт є позитивним у діяльності залізниці), строки погашення своїх зовнішніх зобов'язань зростають	ризик ділової активності на підприємстві присутній, залізниця ризикує втратити додаткові зовнішні джерела фінансування і тим самим знизити рівень партнерських відносин
Платоспроможність та ліквідність	дані аналізу показали, що рівень ліквідності активів та платоспроможності залізниці можна оцінити як добру. Так, коефіцієнт покриття має позитивну динаміку і показує, що підприємство здатне повністю покрити всі свої поточні зобов'язання, а значення коефіцієнта швидкої ліквідності показує, що залізниця має швидко сплачувати свої борги	незважаючи на досить хороші розрахункові показники платоспроможності та ліквідності, залізниця певні проблеми з абсолютною ліквідністю та коефіцієнтом матеріального покриття, що говорить про певний ризик втрати залізницею платоспроможності та ліквідності
Рентабельність	всі показники рентабельності залізниці мають позитивну тенденцію росту, що говорить про високий рівень та ефективність використання наявних ресурсів підприємства. Така позитивна тенденція зміни свідчить про підвищення міри прибутковості підприємства	ризик втрати рентабельності на залізниці наявний, оскільки розрахункові показники за попередні роки, зокрема за 2007 рік, показали, що діяльність підприємства була нерентабельною, що свідчить про нестабільність економічного стану залізниці

Висновок. Таким чином, фінансовий аналіз виступає методом оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства. Результати фінансового аналізу та проведеної оцінки груп показників за ступенем ризику дозволяють виявити вразливі місця, що вимагають особливої уваги, і розробити заходи щодо їх ліквідації. Аналіз показників представлених залізниць дає змогу побачити, що не зважаючи на те, що підприємства працюють в одній галузі і є невід'ємною ланкою єдиного цілого – Укрзалізниця, вони мають досить різні показники фінансового стану, що безумовно впливає на рівень ризику при здійсненні інвестиційної діяльності. Слід зауважити, що залізницям у майбутньому необхідно розглянути питання оновлення матеріально-технічної бази. Цій меті може допомогти лізинг, який не вимагає повної одноразової оплати майна, що орендується, і служить одним із видів інвестування. Використання прискореної амортизації з лізингових операцій дозволяє оперативніше оновлювати устаткування і вести технічне переозброєння виробництва.

Анотація. Стаття освітає методический підхід к проведенню анализа фінансового состояния железных дорог Украины и оценку риска избранных групп показателей.

Ключевые слова: финансовое состояние, оценка риска, финансовая стойкость, кредитоспособность, деловая активность, ликвидность, платежеспособность, рентабельность.

Summary. The article is devoted to illumination of methodical approach to conducting analysis of the financial condition railways of Ukraine and estimation risk of select groups indexes.

Keywords: financial condition, risk estimation, financial firmness, solvency, business activity, liquidity, solvency, profitability.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. — К. : НикаЦентр, Эльга, 2001. — 528 с.

2. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий : учебное пособие / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. — 386 с.

3. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 460 с., іл.

4. Руда Р.В. Оцінка фінансового стану підприємств: сутність та необхідність // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, №1(9), 2010 – с.61-65

5. Фінансова звітність по Південній залізниці за 2007-2011 роки.

6. Фінансова звітність по Придніпровській залізниці за 2007-2011 роки.

Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 657.36

СОЦІАЛІЗАЦІЙНІ ОЗНАКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

*Єфіменко Т.І., к.е.н., професор,
Петухова Т.О., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)*

Розкрито соціалізаційний характер фінансової звітності підприємств залізничного комплексу, яка є підґрунтям для прийняття управлінських рішень. Запропоновано розв'язання визначень для таких елементів фінансової звітності, як активи, зобов'язання і капітал, з урахуванням втілених в них, як економічних, так і соціальних вигод.

Ключеві слова: соціальні чинники, фінансова звітність підприємств залізничного комплексу, активи, зобов'язання, власний капітал.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Прогрес людства спирається на знання минулого, опис подій господарського життя, врахування історичних закономірностей, дослідження суспільних явищ та виявлення й визначення різномірних моделей і регулюючих механізмів соціально-економічного

управління, за допомогою яких забезпечувався тісний зв'язок минулого досвіду, історичних знань з ходом суспільного розвитку. Фінансова звітність призначена саме для того, щоб визнати, оцінити і надати публічного висвітлення господарським подіям, які впливають на накопичення капіталу та зумовлюють прийняття рішень інвесторами та